

**Сергій Прийма,
м. Мелітополь, Україна**

КОНЦЕПЦІЯ РЕГІОНУ, ЩО НАВЧАЄТЬСЯ, ЯК ПІДҐРУНТЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ

На тлі сучасних процесів переходу від індустріальної економіки до економіки знань терміносполуки «суспільства знання», «регіон, що навчається», «місто, що навчається», у багатьох європейських країнах стали маркерами успішного економічного розвитку. Вони являють собою переважно «географічні моделі, що існують усередині соціального поняття «суспільство, що навчається»¹. Регіони, що навчаються, особливо активно розвиваються в європейських країнах у контексті стратегії освіти впродовж життя і є важливим складником системи розбудови активного громадянського суспільства й соціальної інтеграції, яку здійснює Європейський Союз. Концептуальні засади регіонів, що навчаються, стають підґрунтям для поширеної європейської регіональної політики в галузі освіти, яка об'єднала різноманітні чинники – політичні, соціально-економічні та культурно-освітні.

Наголосимо, що Концепція регіону, що навчається, передбачає створення й розвиток ментальної спільноти, яка навчається, на основі використання об'єднаного потенціалу матеріальних, трудових, фінансових і організаційно-управлінських ресурсів регіону шляхом формування освітнього середовища для всіх категорій і різновікових груп населення. Мета реалізації Концепції регіону, що навчається, полягає в забезпеченні освіти впродовж усього життя й активному просуванні культури навчання, яка заохочує до створення творчого середовища спільноти, міста, регіону та країни в цілому.

Вважаємо за доцільне виокремити основну ідею Концепції регіону, що навчається, – конкурентоспроможність будь-якого регіону в сучасному світі визначається його здатністю до навчання. На практиці ця ідея реалізується в неперервному процесі інтеграції всіх зацікавлених сторін і суб'єктів регіональних підсистем та суспільних інститутів на основі взаємовигідного співробітництва для створення доступної, ефективної та результативної освітньої інфраструктури регіону. За Л. Овсієнко, регіон, що навчається, є суспільством, яке формує стратегію процвітання й соціальної єдності через розвиток людського потенціалу всіх громадян².

При цьому співпраця представників різних сфер діяльності (у галузі економіки, освіти, культури, політики тощо) і громадського сектора будується з урахуванням регіонального контенту формування культурно-освітніх пропозицій, розуміння освітніх потреб регіону та взаємозв'язку формальної, неформальної та інформальної освіти; необхідності забезпечення рівного доступу до якісних освітніх послуг на фоні діалогу та співпраці між усіма стейкхолдерами в реалізації регіональної освітньої політики.

Регіони, що навчаються, мають чітке, підтримане всіма партнерами (органами влади, приватними підприємствами, освітніми установами, громадськими організаціями та ключо-

¹ Найман Е.А. Становление концепции «обучающегося региона» в западной науке / Е.А. Найман // Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение. – 2013. – № 1 (9). – С. 81.

² Овсиенко Л.В. Непрерывное образование и модель «обучающегося региона» / Л.В. Овсиенко // Высшее образование в России. – 2009. – № 2. – С. 96-99.

вими індивідуумами) зобов'язання щодо концентрації на навчанні та поширенні знань як головного чинника розвитку. Загальна мета, регіональна ідентичність і довіра між громадянами – рушійна сила у виробленні спільних цінностей і досягненні розвитку мереж у межах спільноти. Аналіз світового досвіду реалізації Концепції регіонів, що навчаються, дав змогу визначити основні напрями розвитку спільноти, що навчається, у регіоні: розроблення відповідної нормативно-правової бази; підготовка організаційно-методичного та інформаційного забезпечення; діяльність, спрямована на формування й розвиток мотивації населення до навчання; розробка регіональної програми підтримки інновацій; підвищення якості підготовки та навчання кадрів у системі неперервної освіти дорослих та ін.

Важливим є те, що індикаторами досягнення характеристик нового соціального статусу регіону можуть слугувати: організація єдиної інформаційної мережі освіти впродовж усього життя; упровадження моніторингу розвитку освітнього простору регіону; узгодження навчальних планів на модульній основі між представниками формального й неформального навчання; широка кооперація між провайдерами освітніх послуг, бізнесом і владою; мотивування до навчання як тих, хто навчається, так і тих, хто навчає; вирівнювання умов соціально-економічного та культурного розвитку всередині регіону.

Незважаючи на деякі спільні особливості, практика імплементації Концепції регіону, що навчається, демонструє розмаїття форм і способів її реалізації: кожен регіон вибудовує власну модель розвитку, щоб через унікальні, значущі для нього інновації, стати конкурентоспроможним в економіці, заснований на знаннях. В одних випадках першорядного значення набуває піднесення культурного рівня й формування громадянської позиції людей, в інших – вивчення інформаційно-комунікаційних технологій, сприяння економічному зростанню регіону тощо. Є й інші варіанти, які спрямовуються на соціально-економічний розвиток територій і позитивно впливають на людей. У цьому контексті саме освіта на регіональному рівні є об'єднувальним фундаментом, який пов'язує процеси навчання в закладах освіти, на робочому місці, у сім'ї. Участь у будь-яких освітніх програмах, що реалізуються в регіоні, набуває рис соціальної взаємодії і стає важливим складником щоденної діяльності спільноти.

Відповідно до Концепції, важливого значення набуває кооперація, співпраця між усіма суб'єктами культурно-освітньої, економічної взаємодії. Кооперація між місцевою владою, культурними й освітніми установами, громадськими організаціями, підприємствами, які приймають рішення про спільну діяльність з метою покращення ситуації в своєму регіоні, може виявлятися в таких аспектах: участь громадян у всіх освітніх проєктах у регіоні через надання їм, незалежно від рівня їхньої освіти, соціального або економічного стану, можливості брати активну участь у соціальних змінах; чіткий прогностичний план дій, розроблений спільними зусиллями всіх зацікавлених сторін, спрямований на ознайомлення населення регіону з майбутніми змінами для усвідомлення спільних цілей і подальшого їх досягнення за допомогою тих культурних складників, які становлять історичну ідентичність регіону, а також використання місцевих ресурсів та ідей. На наше переконання, при прийнятті рішень у регіонах, що навчаються, доцільно керуватися результатами аналітичної діяльності (опитування, моніторинг, експертиза та ін.); проєктної діяльності (проєктування, планування, розробка пілотних проєктів, прогнозування); науково-дослідної діяльності; організаційно-управлінської діяльності (координація зусиль усіх соціальних партнерів).

Наголосимо, що в процесі впровадження Концепції регіону, що навчається, передбачено таке: створення мережі соціального партнерства й розроблення організаційно-адміністра-

тивної структури стратегічного управління розбудовою культурно-освітнього простору в регіоні; формулювання мети та завдань освітньої політики в регіоні, виходячи зі стратегії соціально-економічного розвитку, загальної ситуації в регіоні, зокрема й поточного стану потенціалу регіону; формування нових освітніх потреб у мешканців регіону та попиту на освітні послуги, нових ринків їх збуту; розвиток мережі провайдерів освітніх послуг у галузі формальної, неформальної та інформальної освіти; створення ресурсної, зокрема інформаційної, бази для започаткування нових і розвитку наявних освітніх практик у регіоні. Також йдеться і про розробку освітніх програм для різних категорій громадян регіону, інтерактивних технологій навчання дорослих для забезпечення ефективності освітнього процесу; забезпечення доступності освітніх послуг відповідно до критерію «ціна/якість»; формування культури мережевої взаємодії всіх провайдерів освітніх послуг; розробку й впровадження моніторингу освітніх потреб регіону, оцінку освітніх послуг різних провайдерів, аналіз відповідності їх меті й завданням регіону, що навчається; передбачення ресурсів, зокрема коштів місцевого бюджету та коштів донорів, на організацію навчання впродовж життя.

Отже, аналіз теорії й практики реалізації регіональної освітньої політики дає підстави твердити, що Концепція регіону, який навчається, передбачає створення й розвиток спільноти, яка навчається, на основі використання об'єднаного потенціалу трудових, матеріальних, фінансових, організаційних, управлінських ресурсів регіону з метою підвищення конкурентоздатності спільноти, міста, регіону й держави в цілому. Концепція спрямовується на усвідомлення винятково важливої ролі освіти як стратегічного ресурсу стійкого розвитку інтеркультурного суспільства й важливого чинника гарантування національної безпеки держави, сприяє розробленню механізмів узгодження культурно-освітніх, економічних та інших інтересів особистості, етносу, суспільства, регіону, держави. Важливим результатом регіонального співробітництва в процесі реалізації Концепції регіону, що навчається, стане встановлення взаємної довіри як між провайдерами, так і споживачами освітніх послуг у регіонах. Це також є і найважливішою передумовою для інституційних змін і започаткування «нової освітньої культури».

Анотація. У публікації проаналізовано Концепцію регіону, що навчається, як основу регіональної освітньої політики та складник системи розбудови громадянського суспільства. Наголошено, що Концепція передбачає створення й розвиток спільноти, яка навчається, на основі використання об'єднаного потенціалу трудових, матеріальних, фінансових, організаційно-управлінських ресурсів регіону з метою підвищення конкурентоздатності міста, регіону й держави в цілому.

Ключові слова: суспільства знання, освіта впродовж життя, політика регіонального розвитку, концепція регіону, що навчається.

Summary. The publication deals with the analysis of the Concept of learning region as the basis of the regional educational policy and the part of the system of civil society development. It is accentuated that the Concept foresees creation and development of the community which studies by using the joint potential of labour, financial, executive and administrative resources of the region for the purpose of increasing the compatitiveness of the city, region and state in general.

Key words: knowledge societies, lifelong education, region development policy, concept of learning region.